

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

НАКАЗ

15 09 2014р.

м. Київ

№ 1044

Про завершення узагальнюючого науково-методичного експерименту всеукраїнського рівня «Розвиток вальдорфської педагогіки в Україні» та впровадження педагогічної системи «Вальдорфська школа» у загальноосвітніх навчальних закладах

Відповідно до наказу Міністерства освіти і науки України від 06.05.2001 № 363 «Про проведення узагальнюючого науково-методичного експерименту всеукраїнського рівня «Розвиток вальдорфської педагогіки в Україні» з 2001 по 2014 роки проводилась робота з експериментальної перевірки результативності науково-методичних засад вальдорфської педагогіки та її впровадження в навчально-виховний процес навчальних закладів України з метою інтеграції педагогічної системи «Вальдорфська школа» в освітній простір України.

На підставі поданого звіту про завершення узагальнюючого науково-методичного експерименту всеукраїнського рівня «Розвиток вальдорфської педагогіки в Україні» (додаток), позитивних висновків комісії з питань дослідно-експериментальної роботи у навчальному процесі дошкільних та загальноосвітніх навчальних закладах Науково-методичної ради з питань освіти Міністерства освіти і науки України від 19.06.2014 (протокол № 2), рішення Вченої ради Інституту інноваційних технологій і змісту освіти від 23.05.2014 (протокол № 3)

НАКАЗУЮ:

1. Завершити науково-методичний експеримент всеукраїнського рівня «Розвиток вальдорфської педагогіки в Україні» та рекомендувати до впровадження педагогічну систему «Вальдорфська школа» у загальноосвітніх навчальних закладах України.

2. Інституту інноваційних технологій і змісту освіти (в. о. директора Завалевський Ю. І.) узагальнити досвід науково-методичного експерименту

всеукраїнського рівня «Розвиток вальдорфської педагогіки в Україні» з метою його поширення в освітянську практику України.

3. Контроль за виконанням цього наказу залишаю за собою.

Заступник Міністра

П. Б. Полянський

Додаток
до наказу Міністерства освіти і
науки України
15 вересня 2014 № 1044

ЗВІТ

Про завершення узагальнюючого науково-методичного експерименту всеукраїнського рівня «Розвиток вальдорфської педагогіки в Україні»

Основні ідеї вальдорфської педагогіки охоплюють актуальні питання сучасної освіти: застосування компетентнісного підходу, здоров'язберігаючих технологій, підготовку до безперервної освіти та інші.

Мета Вальдорфської школи – створити педагогічно сформований простір, сприятливий для цілісного розвитку особистості та збереження фізичного, психічного та духовного здоров'я дітей. Освіта при цьому орієнтована не тільки на сьогоднішній день, але і на довготривалу перспективу.

В основу вальдорфської педагогіки покладено принцип орієнтації на вільний всебічний розвиток особистості у відповідності до тенденцій віку, потенціальних можливостей та перспектив через гармонійне поєднання та вдосконалення мисленевих, емоційних та вольових функцій дитини.

Відповідно до наказу Міністерства освіти і науки України від 06.05.2001 № 363 «Про проведення узагальнюючого науково-методичного експерименту всеукраїнського рівня «Розвиток вальдорфської педагогіки в Україні» з 2001 по 2014 роки проводилась робота з експериментальної перевірки результативності науково-методичних засад вальдорфської педагогіки та її впровадження в навчально-виховний процес навчальних закладів України з метою інтеграції педагогічної системи «Вальдорфська школа» в освітній простір України.

Програмою експерименту було визначено такі основні етапи:

- I. Підготовчий етап (2001 – 2003 рр.),
- II. Практичний етап (2003 – 2013 рр.),
- III. Підсумковий етап (2013 – 2014 рр.).

Наказом МОН визначена **мета науково-методичного експерименту:** адаптація ідей вальдорфської педагогічної системи до соціальних та освітніх реалій України, створення моделі українського вальдорфського педагогічного закладу, рекомендації щодо використання певних елементів та методик вальдорфської педагогічної системи у загальноосвітніх закладах України з метою сприяння формуванню повноцінної всебічно розвиненої особистості.

В основі експерименту наступна **гіпотеза дослідження:**

1. Вальдорфська педагогічна система, ідеї якої вже протягом 80 років (станом на 2001р.) втілюються у життя різноманітними школами різних країн світу, націлена на формування вільної, творчої, самостійної та самодостатньої особистості.

2. В основі її методик – гармонійне поєднання факторів розвитку інтелектуальних, почуттєвих та вольових функцій особистості, орієнтація на кожну конкретну дитину та на принципи вікової відповідності.

3. Формування широкого спектру творчих здібностей учнів відбувається через зацікавленість їх у навчальному процесі, а не через егоїстичне та честолюбне заохочення, або страх перед карою.

4. Дана педагогічна система може бути інтегрована в освітній простір України при умові:

глибокого усвідомлення філософських, психологічних та педагогічних ідей системи;

спеціальної підготовки працівників відповідних педагогічних закладів;

наукового керівництва та консультування з боку Міжнародного центру вальдорфської педагогіки;

постійного пошуку шляхів розвитку та оновлення методів втілення ідей системи з урахуванням національних та регіональних особливостей;

постійного наукового аналізу отриманих результатів та наукового прогнозування у сферах найближчого та віддаленого розвитку даної педагогічної системи та її впливів на формування особистісних якостей учнів.

На різних етапах науково-методичного експерименту ставились наступні завдання:

1. Ознайомлення з філософською та психолого-педагогічною літературою з вальдорфської педагогічної системи, з досвідом роботи Вальдорфських шкіл за кордоном. Накопичення «банку інформації» з проблем сучасного втілення ідей вальдорфської педагогіки за кордоном. (2001 – 2002 рр.).

2. Розробка наукового обґрунтування методик та підґрунтя формування навчальних програм і планів. (2001 – 2003 рр.).

3. Аналіз освітніх програм Вальдорфських шкіл Європи, робочих планів та програм педагогічних закладів вальдорфських ініціатив України, матеріалів практичних семінарів з підготовки вальдорфських педагогічних кадрів в Україні. (2001-2003 рр.).

4. Створення експериментальних навчальних програм для початкової школи (2003 – 2007 рр.).

5. Створення експериментальних навчальних програм для основної школи (2003 – 2009 рр.).

6. Створення експериментальних навчальних програм для старшої школи (2003 – 2011 рр.).

7. Створення експериментальних навчальних програм для дошкільних навчальних закладів (2003 – 2013 рр.).

8. Створення Типових навчальних планів для Вальдорфських шкіл України (2003 – 2014 рр.).

9. Фіксація початкового стану системного спостереження за рівнем розвитку здібностей учнів, їхніми особистісними якостями, здоров'ям та соціальною адаптованістю (2001 – 2003 рр.).

10. Вивчення питання підготовки педагогічних кадрів для роботи у вальдорфських навчальних закладах України. Створення відповідних програм та навчальних планів (2001 – 2003 рр.).

11. Розробка моделі школи вільного розвитку «Вальдорфська» для України (2001 – 2003 рр.).

12. Розробка умов залучення новостворених Вальдорфських шкіл до експерименту (2001 – 2005 рр.).

13. Корекційна робота з навчальними програмами. (2004 – 2014 рр.).

14. Підготовка дидактичних матеріалів, методичних рекомендацій і посібників (2004 – 2014 рр.).

15. Спостереження за розвитком здібностей учнів, їх здоров'я, особистісних якостей, рівнем соціальної адаптованості та порівняння певних рівнів їхнього розвитку з учнями загальноосвітніх закладів (2001 – 2013 рр.).

16. Обробка результатів моніторингу визначених показників, підготовка аналітичних матеріалів, розробка методичних рекомендацій, висвітлення досвіду в засобах масової інформації (2013 – 2014 рр.).

17. Організаційні заходи із створення Всеукраїнського навчально-методичного Центру з питань вальдорфської педагогіки (2013 – 2014 рр.).

18. Підтримка міжнародного співробітництва та діяльності Асоціації вальдорфських ініціатив в Україні (2001 – 2014 рр.).

Наказом МОН були визначені **базовими закладами** наступні:

1. *Дніпропетровська область*: Дніпропетровська вальдорфська середня загальноосвітня школа та Криворізький навчально-виховний комплекс «Загальноосвітня вальдорфська школа I-III ступенів – дитячий садок».

2. *Житомирська область*: навчально-виховний комплекс № 17 м. Житомира.

3. *Івано-Франківська область*: дошкільний навчальний заклад «Бузкове гніздо» м. Городенка.

4. *Одеська область*: Одеський навчально-виховний комплекс «Ступені» (загальноосвітня вальдорфська школа I-III ступенів – дитячий садок).

5. *Харківська область*: навчально-виховний комплекс «Школа вільного розвитку» м. Харкова.

6. *Київ*: Школа-дитячий садок I ступеня «Софія» Дарницького (зараз Дніпровського) району.

Ряд закладів, які були визначені базовими закладами експерименту у 2001 році, такі, що були засновані на приватній формі власності, на жаль, припинили свою діяльність з економічних причин (навчальні заклади Житомирської, Івано-Франківської та Харківської областей).

Навчальні заклади державного (комунального) підпорядкування працюють та розвиваються, проводячи на базі своїх закладів ще й власну дослідно-експериментальну діяльність.

Важливо вказати на деякі показники розвитку Вальдорфських шкіл, які свідчать про зростаючий інтерес батьківської громади до цієї відносно нової для України педагогічної технології. А саме:

№	Навчальний заклад	Рік заснування	К-ть дітей на момент заснування	К-ть дітей станом на 2014р.
1.	Комунальний заклад освіти «Дніпропетровська вальдорфська середня загальноосвітня школа» Дніпропетровської міської ради	1995	39	337
2.	Комунальний заклад освіти Криворізький навчально-виховний комплекс «Загальноосвітня вальдорфська школа I-III ступенів – дитячий садок» Криворізької міської ради Дніпропетровської області	2001	75	254
3.	Школа-дитячий садок «Софія» (вальдорфська) м. Києва	1999	88	193
4.	Середня загальноосвітня школа I-III ступенів № 195 ім. В.І.Кудряшова м. Києва (вальдорфські класи) – випускники ШДС «Софія»	2012 (відкриття вальдорфських класів)	108	190

5.	Одеський навчально-виховний комплекс «Ступені» (загальноосвітня вальдорфська школа I-III ступенів – дитячий садок)	1999	22	117
----	--	------	----	-----

Одеський навчально-виховний комплекс «Ступені» (загальноосвітня вальдорфська школа I-III ступенів – дитячий садок) - єдиний приватний вальдорфський навчальний заклад в Україні. Його економічне становище непросте. В різні роки його існування там навчалися до **170** дітей.

Загальні дані по Україні наступні: **1091** дитина відвідує вальдорфські дошкільні та загальноосвітні навчальні заклади. В порівнянні з 2001 роком кількість дітей зросла в **4 рази**.

Важливо зазначити, що інтерес до вальдорфської педагогіки і надалі зростає, а отже членами Асоціації вальдорфських ініціатив в Україні є педагогічні ініціативи Харкова, Запоріжжя, Донецька та Миколаєва. Наразі ведеться робота щодо відкриття груп дитячого садка та класів за вальдорфською системою навчання та виховання на базі державних навчальних закладів обласних центрів.

За період проведення експерименту було **9 випусків** з Вальдорфських шкіл України, з яких **77 %** випускників вступило до вищих навчальних закладів III-IV рівнів акредитації, **20 %** - I-II рівнів акредитації, **3 % працюють**, подекуди обираючи роботу у волонтерських службах Німеччини, Австрії, Великобританії. Щодо вибору майбутніх професій, випускники Вальдорфських шкіл України не обмежують себе тим чи іншим напрямом та вступають у однаковому процентному відношення як до технічних, так і до економічних, педагогічних, медичних, художніх тощо ВНЗ України та Європи.

Відповідно до поставлених завдань узагальнюючого науково-методичного експерименту всеукраїнського рівня «Розвиток вальдорфської педагогіки в Україні», виконано наступне:

1. Після **ознайомлення** з філософською та психолого-педагогічною літературою з вальдорфської педагогічної системи, досвідом роботи Вальдорфських шкіл за кордоном та з проблемами сучасного втілення ідей вальдорфської педагогіки, було проведено **аналіз** освітніх програм Вальдорфських шкіл Європи, робочих планів та програм педагогічних закладів вальдорфських ініціатив України, матеріалів практичних семінарів з підготовки вальдорфських педагогічних кадрів на Україні.

2. **Налагоджено співпрацю з:**

Міжнародною асоціацією вальдорфської педагогіки у Центральній та Східній Європі (IAO);

Педагогічною науковою установою при Союзі Вільних Вальдорфських шкіл «Кассельським педагогічним семінаром»;

Європейською Радою Рудольф Штайнер\Вальдорфської освіти (ECSWE);

Міжнародною асоціацією Штайнер\Вальдорфської дошкільної освіти (IASWECE);

Благодійним фондом «Друзі мистецтва виховання Рудольфа Штайнера»;

Вільною вищою школою духовної науки Гьотеанум (Дорнах, Швейцарія);

Міжнародним форумом Вальдорфських/Штайнер шкіл «Гаазьке Коло» (Hague Circle)

та створено експертну групу іноземних фахівців у сфері вальдорфської педагогіки, яка була долучена до написання навчальних програм для вальдорфських загальноосвітніх та дошкільних закладів України.

До складу **Міжнародної науково-методичної експертної групи** входили фахівці з Німеччини, Швейцарії та Франції.

3. На основі глибокого аналізу науково-педагогічної літератури, сучасних стандартів освіти, досвіду роботи вчителів Європи, Росії та України та завдяки вагомому творчому доробку педагогічних колективів, у співробітництві з міжнародними організаціями, зарубіжними колегами, за участю науковців: Інституту інноваційних технологій та змісту освіти, Національної академії

педагогічних наук України, Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова, Інституту післядипломної педагогічної освіти Київського університету імені Б. Д. Грінченка та Дніпропетровського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти, були створені:

Програми для 1-4 класів вальдорфських шкіл України (лист МОН України від 28.08.2007 № 1/11-6618), видані видавництвом «Генеза» у 2008 році тиражем 300 примірників;

Програми для 5-9 класів вальдорфських шкіл України, (листи МОН України від 10.08.2009 № 1/11-6600-6610, від 02.09.2009 № 1/11-7345, № 1/11-7346, від 27.09.2009 № 1/11-6697), видані видавництвом «Генеза» у 2009 році тиражем 500 примірників;

Програми для 10-11 класів вальдорфських шкіл України, (лист ПТЗО № 14.1/12-Г-215 від 14.08.2012), видані видавництвом «Генеза» у 2012 році тиражем 523 примірника;

Комплексна альтернативна освітня програма для дошкільних навчальних закладів, що працюють за вальдорфською педагогікою, «**Стежина**» (автори А.М. Гончаренко, Н.М. Дятленко), яка отримала схвалення Комісії з питань дошкільної педагогіки та психології Науково-методичної ради з питань освіти Міністерства освіти і науки України (Протокол №3 від 27 березня 2014 року) та гриф «Рекомендовано для використання у дошкільних навчальних закладах» на засіданні Колегії МОН України 29 травня 2014 року. – *готується до друку*;

Навчальна програма «Малювання форм» для 1-4 класів Вальдорфських шкіл України, яка отримала схвалення Комісії з питань дисциплін художньо-естетичного циклу Науково-методичної ради з питань освіти Міністерства освіти і науки України (Протокол № 10 від 12 червня 2014 року).

Важливо зазначити, що дані Програми повністю адаптовані до змісту та основних вимог нових державних програм з урахуванням їх національного, регіонального та культурного аспектів.

Наразі на стадії завершального узгодження проект Типових навчальних планів для вальдорфських загальноосвітніх навчальних закладів України.

За період проведення всеукраїнського педагогічного експерименту на базі навчальних закладів, що працюють за вальдорфською системою навчання та виховання, було проведено ряд досліджень та захищено **8** дисертаційних робіт з питань вальдорфської педагогіки.

Про хід досліджень доповідалось на засіданнях Вченої Ради Інституту інноваційних технологій і змісту освіти, засіданнях Комісії з питань інноваційної діяльності та дослідно-експериментальної роботи загальноосвітніх навчальних закладів Науково-методичної ради з питань освіти Міністерства освіти і науки України, на міжнародних, республіканських, регіональних конференціях, педагогічних колегіях Вальдорфських шкіл України.

Щорічно Асоціацією вальдорфських ініціатив в Україні разом з Інститутом інноваційних технологій і змісту освіти МОН України, обласними інститутами післядипломної педагогічної освіти Одеської та Дніпропетровської областей, Національним педагогічним університетом імені М. П. Драгоманова, Київським університетом імені Бориса Грінченка проводились як всеукраїнські, так і міжнародні конференції, педагогічні читання, круглі столи, семінари з питань впровадження вальдорфської педагогіки в Україні та перспектив розвитку Вальдорфських навчальних закладів в Україні.

Інформація про стан впровадження вальдорфської педагогіки в Україні регулярно висвітлювалась у пресі (фахових, наукових, популярних виданнях), електронних ресурсах (сайтах Інституту інноваційних технологій і змісту освіти, Одеського інституту удосконалення вчителів, Дніпропетровського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти, Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова, Київського університету імені Бориса Грінченка, управліннях освіти, АВІУ, електронних версіях фахових видань, зокрема «Освіти України», журналу про вальдорфську педагогіку «Дитина» та ін.), видавались збірки матеріалів конференцій тощо.

Були видані наступні збірки статей науковців, іноземних експертів та вчителів-практиків Вальдорфських шкіл:

1. «Обличчям до дитини» / Збірка статей. Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції «Система вальдорфської педагогіки та перспективи її впровадження в освітній простір України» – Дніпропетровськ, 2003 - 98 с.

2. «Вальдорфська педагогіка в Україні. З повагою до дитини.» / Збірка статей. Матеріали міжнародних педагогічних читань «Пошук життєвого шляху». – К.: «НАІРІ», 2009 - 168 с.

3. «Погляд у майбутнє» / Збірка статей. Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Програмно-методичне забезпечення вальдорфських шкіл України: розробка, апробація». – Дніпропетровськ, 2011 – 110 с.

4. «Урок як мистецтво» / Збірка статей. Матеріали обласного семінару «Методичні особливості побудови уроку у вальдорфській школі (з досвіду застосування експериментальних початкових програм для вальдорфських шкіл. – Дніпропетровськ, 2012 – 95 с.

5. «Вальдорфська педагогіка в Україні: погляд на сьогодні» / Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції 23-24 вересня 2013 року, Київ. За ред. О. Власової та ін. – К: Гілея, 2014 – 110 с.

Протягом усього терміну регулярно проводилось **спостереження за розвитком** здібностей учнів, їх здоров'я, особистісних якостей, рівнем соціальної адаптованості, фіксувались результати та проводилось порівняння певних рівнів їхнього розвитку з учнями загальноосвітніх закладів.

Результати діагностичного обстеження учнів Вальдорфських шкіл свідчать, що **пам'ять** переважної більшості з них вище вікової норми (з 1 по 5 класи кількість учнів з рівнем пам'яті, що значно вище норми, збільшується з 38 % до 57 %, у середніх класах взагалі відсутні учні, пам'ять яких нижче за норму).

Високий рівень **точності уваги** зростає відповідно до віку учнів: 4 кл. – 43 %, 5 кл. – 48 %, 6 кл. – 68 %.

Високий рівень **творчої уяви та креативного мислення** має більшість учнів, тільки 4% дітей мають рівень дещо нижчий за вікову норму.

Щодо **емоційно-оціночної складової Я-концепції учнів**, то результати діагностики дозволяють зробити наступні висновки:

1. Почуття неповноцінності та ворожості до оточуючого світу практично відсутні в учнів Вальдорфських шкіл.

2. У дітей, що навчаються у Вальдорфських школах, сформовано позитивне ставлення до вчителя та навчання, про що свідчать дані, отримані за допомогою проєктивних методик.

3. У вальдорфських учнів менш вираженими є страхи, зокрема, такі, що пов'язані з соціальним оточенням, фізичними ушкодженнями, міфічними персонажами тощо.

4. Самооцінка учнів Вальдорфських шкіл є більш виваженою та стабільною. Діти високо оцінюють власне вміння працювати руками, що свідчить про ефективність занять з технологій, де підлітки навчаються за спеціальними вальдорфськими програмами.

5. Позитивне ставлення до себе є характерним для учнів Вальдорфських шкіл: вони більш впевнені у власному майбутньому, відчувають себе більш захищеними та спокійними.

6. Більшість учнів Вальдорфських шкіл схиляються до адекватної самооцінки.

7. Старшокласники Вальдорфських шкіл є менш тривожними та більш емоційно стабільними, що, на наш погляд, свідчить про сприятливий мікроклімат та позитивний вплив педагогічної системи на розвиток особистості.

У цілому, аналіз результатів психодіагностичного дослідження показав, що переважна більшість учнів (85 %) мають низький або віковий **рівень**

тривожності, повністю відсутній високий рівень даного показника у дітей середніх класів. Важливе місце серед цінностей дітей займають духовні та моральні (здоров'я близьких людей, хороші, вірні друзі, сім'я, любов). Адекватна та достатньо висока (учні початкових класів) самооцінка демонструє позитивне ставлення до себе, в той же час відображає необхідність самовдосконалення. Результати соціометричного дослідження свідчать про позитивне ставлення дітей, взаємодію та дружню підтримку. Середній **індекс згуртованості** (0,6) вказує на сприятливий мікроклімат, емоційні зв'язки у колективах.

Аналізуючи дані в абсолютних цифрах (проценти та співвідношення), можна з упевненістю говорити про позитивний вплив вальдорфської педагогіки на розвиток особистості учнів, їх емоційний стан, ставлення до школи та навчання.

Втілення вальдорфської педагогіки на Україні неможливо уявити без ключової фігури – сучасного українського вальдорфського вчителя. Вальдорфська педагогіка може втілюватись в життя саме тому, що висуває виключні вимоги до здібностей, вмінь, навичок, особистісних якостей, і, навіть, особливого підґрунтя світогляду вчителя. Отже, важливо було отримати цілісне уявлення про професійну компетентність вальдорфського вчителя.

За результатами дослідження, сучасні вальдорфські вчителі переважно розділяють **гуманістичні спрямування** (38 % опитаних), працюють на засадах **особистісно орієнтованого підходу** (70 % респондентів), у них сформований **демократичний стиль викладання** (у 96 %), гармонійно поєднуються **різні професійні спрямування** (у 52 %). Статистично значна частина вчителів виявляють інтелігентність, прагнучи до моральних цінностей, загальної культури, несіння учням духовності, відчуття свободи. Серед них виражена **висока мотивація** до праці у Вальдорфській школі та **стійке спрямування** на вальдорфську педагогіку.

Разом з тим, такі особистісні характеристики як самооцінка (у 46 %), психоемоційний стан (у 84 %) мають нестійкий характер, залежать від ситуативних факторів. Це може бути пов'язане як із ситуативними факторами (етапом розбудови та становлення школи), особистими причинами, або є наслідком постійного перебування у творчому процесі. Самоефективність (у 68 % вчителів) та відповідальність (у 58 %) переважно розвинені на середньому рівні. Це вимагає створення таких умов, за яких активізується саморефлексія, самоаналіз, саморозвиток, відбувається внутрішня, в тому числі духовна робота над особистим та професійним зростанням, що є головною ознакою вальдорфського вчителя.

Вальдорфські вчителі, працюючи на засадах колегіальності, добре володіють технологіями конструктивного розв'язання конфліктів, прагнуть до вільної взаємодії за відсутності конкуренції.

4. Підготовка педагогічних кадрів для роботи у вальдорфських навчальних закладах України протягом 2001-2014 років здійснювалась завдяки ряду джерел:

Окремі вчителі Вальдорфських шкіл України отримали спеціальні підготовку за вальдорфською педагогічною системою у вищих навчальних закладах, що працюють на засадах вальдорфської педагогіки, за кордоном (Німеччина, Австрія, Данія, Фінляндія, Швеція, Швейцарія, Велика Британія);

Разом з Міжнародною асоціацією вальдорфської педагогіки у Центральній та Східній Європі (ІАО) та Швейцарською Колегією вальдорфських вчителів було організовано постійно діючий Всеукраїнський семінар з підготовки вчителів для роботи у Вальдорфських школах України, який проводиться на базі Вальдорфських шкіл м. Києва, м. Дніпропетровська, м. Одеси, м. Кривого Рогу;

Київський університет імені Бориса Грінченка разом з Міжнародною асоціацією вальдорфської педагогіки у Центральній та Східній Європі (ІАО)

протягом 8 років для студентів університету проводив курс «Вступ до вальдорфської педагогіки»;

Підвищення кваліфікації здійснювалось на Міжнародних конференціях, конгресах та семінарах у країнах Європи.

В Україні, починаючи з 2003 року, на базі Одеського навчально-виховного комплексу «Ступені» (загальноосвітня вальдорфська школа I-III ступенів – дитячий садок) щороку у червні проводиться Міжнародна конференція вчителів Вальдорфських шкіл. Конференції організовуються Асоціацією вальдорфських ініціатив в Україні за підтримки Міжнародної асоціації вальдорфської педагогіки у Центральній та Східній Європі (IAO), а отже у рамках таких зустрічей педагогічної громади вчителі та вихователі отримують інформацію від іноземних колег щодо тенденцій розвитку вальдорфської педагогіки у Європі та світі і обмінюються досвідом.

5. Програмою експерименту передбачалась організація Всеукраїнського навчально-методичного Центру з питань вальдорфської педагогіки. Важливим досягненням на даному етапі є рішення Вченої Ради Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова щодо створення лабораторії з питань вальдорфської педагогіки на базі Інституту магістратури, аспірантури і докторантури, що дасть можливість педагогам отримувати академічну педагогічну освіту напряму «Вальдорфська педагогіка».

6. Окремим завданням щодо впровадження вальдорфської педагогіки в Україні була підтримка міжнародного співробітництва як в науковій, так і в організаційній сфері діяльності Вальдорфських шкіл України. У цьому напрямку, окрім вищезазначеного, було

налагоджено співпрацю з вальдорфськими навчальними закладами Європи;

запроваджено систему культурного обміну між школами;

налагоджено систему кураторства та тьюторства шкіл іноземними експертами;

організовано ряд міжнародних учнівських заходів, які вже стали традиційними та проводяться щороку. Зокрема, Міжнародний фестиваль 5-х класів Вальдорфських шкіл «Олімпійські ігри», Фестиваль 6-х класів Вальдорфських шкіл України «Середньовічне місто» на базі парку «Київська Русь» (Київська область) та Міжнародний фестиваль театральних проєктів Вальдорфських шкіл.

З 1999 року працює Всеукраїнська громадська організація "Асоціація вальдорфських ініціатив в Україні" яка представляє і захищає інтереси громадських кіл, зацікавлених у розвитку та реалізації ідей вальдорфської системи освіти в Україні відповідно до принципів духовної свободи, гуманізації, демократизації та світової інтеграції України, координує і організовує взаємодію ініціатив, які втілюють вальдорфську педагогіку, організовує професійний обмін досвідом в педагогічній, культурній, науково-технічній та інших галузях, ознайомлює широкі кола громадськості із основними положеннями, методологією, змістом та практикою вальдорфської педагогіки та є єдиним на Україні органом, який визнаний світовою спільнотою як той, що має право клопотати перед Союзом вільних Вальдорфських шкіл Німеччини про присвоєння імен "Вальдорф" і "Рудольф Штайнер" чи, навпаки, звільнення від нього.

Проте завдання розвитку та вивчення вальдорфської педагогіки залишаються і надалі актуальними. Важливими та перспективними є наступні **завдання:**

1. Проведення міжнародної науково-практичної конференції «Про результати узагальнюючого науково-методичного експерименту всеукраїнського рівня «Розвиток вальдорфської педагогіки в Україні» у жовтні 2014 року.

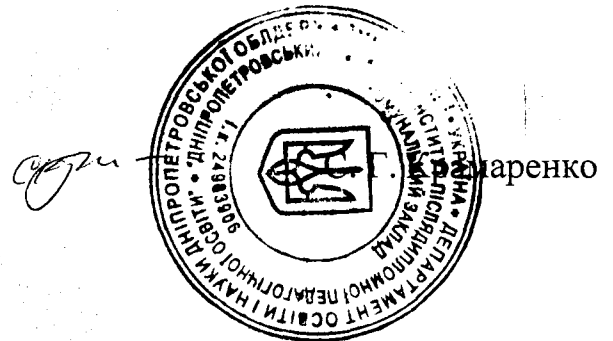
2. Продовження впровадження вальдорфської педагогічної системи у існуючих нині в Україні та визнаних світовою педагогічною спільнотою вальдорфських навчальних закладах України.

3. Розвиток нових ініціатив педагогічних колективів навчальних закладів України щодо впровадження ідей вальдорфської педагогіки на їх базі.
4. Популяризація результатів дослідно-експериментальної роботи у наукових та педагогічних колах.
5. Поширення досвіду роботи вальдорфських навчальних закладів України через публікації у фаховій пресі.
6. Створення рубрик у педагогічних виданнях та місцевій пресі, що висвітлюють актуальні питання вальдорфської педагогіки в цілому та впровадження ідей вальдорфської педагогіки в Україні.
7. Підготовка навчально-методичних посібників за підсумками дослідно-експериментальної роботи.
8. Розробка системи методичних матеріалів щодо викладання навчальних предметів за вальдорфською педагогікою.
9. Розробка системи методичних матеріалів щодо різних видів діяльності у дошкільних навчальних закладах, що працюють за вальдорфською педагогікою.
10. Розробка програм та навчальних планів для підготовки педагогічних кадрів для роботи у вальдорфських навчальних закладах України.
11. Розробка програми комплексного моніторингу всіх напрямів діяльності вальдорфських навчальних закладів.
12. Подальше проведення діагностики розвитку особистості учнів, які виховуються та навчаються за вальдорфською педагогікою, та порівняння отриманих даних з віковими нормами та даними діагностики учнів загальноосвітніх шкіл.
13. Подальше проведення діагностики динаміки професійної компетентності вчителя і розвитку педагогічних колективів вальдорфських навчальних закладів.

14. На основі результатів дослідження підготувати нормативну базу для запровадження науково-педагогічного проекту «Вальдорфська педагогіка в Україні».

На нашу думку, вальдорфська педагогіка може стати важливим чинником оновлення освітнього процесу, а її елементи, ідеї, методи педагогічного впливу можуть успішно застосовуватися у загальноосвітній школі. Зокрема, програми Вальдорфської школи можуть стати основою для розробки програм факультативів, гуртків, різноманітних проектів; окремі ідеї, такі як робота з кольором, навчання учнів навичкам з технологій, використання нових видів оцінювання без застосування оцінки у балах, що є важливим при впровадженні нових технологій навчання; ритмічна організація життєдіяльності учнів; виїзні практики, міжнародний обмін учнями тощо.

Завідувачка кафедри педагогіки та психології Дніпропетровського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти, кандидат педагогічних наук, доцент.

Директор комунального закладу освіти «Дніпропетровська вальдорфська середня загальноосвітня школа» Дніпропетровської міської ради

[Signature] С. Ф. Передерій

Співголова АВІУ

[Signature] І. В. Шастал

Координатор ІТЗО

[Signature] О. І. Мезенцева